

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti



SHARQ MASH'ALI

Jurnal veb-sayti:

<https://orientalstudies.uz/index.php/ot>

SHARQ MASH'ALI

**“HOGEN MONOGATARI” ASARIDA “BUSHIDO-SAMURAYLAR AXLOQ NORMASI” VA HARBIY DUNYOQARASHNING AKSI***Javoxir Abubakirov**Tadqiqotchi,**Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti**Toshkent, O'zbekiston***MAQOLA HAQIDA**

Kalit so'zlar: tizimli yondashuv, atamalarning maxsus tizimi, qurilish sohasi, tashkiliy qoidalar.

Annotatsiya: Yaponiya adabiy an'analari boy va uzoq tarixga ega bo'lib, yapon adabiyoti uzoq vaqt xitoy adabiyoti ta'siri ostida bo'lgan va ko'p asarlar aynan eski xitoy yozuvida yozilgan. IX asr o'rtalarida bo'g'inli yozuv – kananing kashf qilinishi xitoy tili o'rniga yapon tilida ijod qilish imkonini berdi. Yozuvning kashf qilinishi erta o'rta asr (IX-XII) larga borib taqaladi.

Heyan davridan so'ng Kamakura davri boshlanadi va bu davr ijtimoiy hayoti va madaniyati ham Heyan davriga nisbatan keskin farqlanib, adabiyotda yangi janrlar paydo bo'ladi. Qat'iy maqsadlilik, kuchli iroda Kamakura davrining barcha davrlarida ularga xos xususiyat bo'lib saqlanib qolgan. Ular Kantoda janglar va harbiy janglar orasida ko'rsatgan jasorat va qahramonliklari, o'z dushmanlariga qarshi vahshiyona jasorati va qat'iy shafqatsizlik, o'z rahbarlariga ergashgan burch tuyg'usi, vassal fidoyiliklari ularning asosiy dunyoqarashi sifatida o'z aksini topdi. Bir tomondan, buddizm g'oyalari, ikkinchi tomondan, fidoyi jangchi g'ururi bilan mustahkamlangan bu xususiyatlarning barchasi ular tomonidan madaniyatga singib bordi. Xeyanning turg'un atmosferasida haqiqatan ham Kanto tog'laridan toza havoning nafasi bor edi. Sezuvchanlikka tushib qolgan Heyan emotsionalizmi, Heyan nafisligi o'rniga Kamakuraning o'ta erkakona va san'atsiz soddaligi hukm surdi.

THE REFLECTION OF THE "BUSHIDO-SAMURAY MORAL STANDARDS" AND THE MILITARY WORLD VIEW IN THE WORK "HOGEN'S MONOGATARI"

Javakhir Abubakirov

Researcher,

Tashkent State University of Oriental Studies

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Kamakura period literature, Gunki monogatari, Tanka poetry genre, Bushido codex, Samurai, Seppuku, Syogun, Emakimono.

Abstract: Japanese literary tradition has a rich and long history, Japanese literature has long been influenced by Chinese literature, and many works are written in the old Chinese script. In the middle of the 9th century, the discovery of syllabic writing - kana made it possible to write in Japanese instead of Chinese. The discovery of writing dates back to the early Middle Ages (IX-XII).

After the Heian period, the Kamakura period begins, and the social life and culture of this period differ sharply from the Heian period, and new genres appear in literature. Strict purposefulness and strong will power remained their characteristics in all periods of the Kamakura period. The bravery and manly strength they displayed in Kanto between battles and military engagements, their wild courage and unwavering cruelty against their enemies, their sense of duty to their leaders, and their vassal devotion made them a major worldview. On the one hand, the ideas of Buddhism, and on the other hand, all these features, strengthened by the pride of a selfless warrior, were absorbed into the culture by them. In the stagnant atmosphere of the Heian, there was indeed a breath of fresh, healthy air from the Kanto Mountains. The sensibility of Heian emotionalism, Heian elegance was replaced by the extremely masculine and artless simplicity of Kamakura.

ОТРАЖЕНИЕ «МОРАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУСИДО-САМУРАЕВ» И ВОЕННОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ В «МОНОГАТАРИ ХОГЕНА»

Джавахир Абубакиров

Исследователь,

Ташкентский государственный университет востоковедения

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова:
Литература периода Камакура, гунки моногатари, жанр поэзии танка, кодекс бусидо, Самурай, Сеппуку, Сёгун, Эмакимоно.

Аннотация: Японская литературная традиция имеет богатую и долгую историю, японская литература долгое время находилась под влиянием китайской литературы, и многие произведения написаны старым китайским шрифтом. В середине IX века открытие силлабического письма - кана сделало возможным писать на японском

языке вместо китайского. Открытие письменности относится к раннему средневековью (IX-XII вв.).

После периода Хэйан наступает период Камакура, и общественная жизнь и культура этого периода резко отличаются от периода Хэйан, в литературе появляются новые жанры. Строгая целеустремленность и сила воли оставались их характерными чертами во все периоды периода Камакура. Храбрость и мужественная сила, которую они проявляли в Канто между битвами и военными сражениями, их дикая отвага и непоколебимая жестокость по отношению к своим врагам, их чувство долга перед своими лидерами и их вассальная преданность сделали их основным мировоззрением. С одной стороны, идеи буддизма, а с другой стороны, все эти черты, подкрепленные гордостью самоотверженного воина, были впитаны ими в культуру. В застойной атмосфере Хэйана действительно пахло свежим, здоровым воздухом с гор Канто. Чувствительность хэйанской эмоциональности, хэйанская элегантность сменилась предельно мужественной и бесхитростной простотой Камакуры.

KIRISH

Oʻrta asrlar, xususan XII–XIV asrlar yapon nasri tarixi taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur davrda samuraylik madaniyatining rivojlanish, hamda inson va dunyo haqidagi oʻzgargan tasavvurlarga mos yangi mazmunni oʻzida mujassamlashtirgan, tasviriy va adabiyotning yangi shakli “Gunki” janrining shakllanish davridir. Aynan gunki oʻrta asr (XII – XIV) yapon adabiyotining asosiy janri hisoblanadi. Bevosita, yapon adabiyotshunosligida oʻrta asr gunki janri boʻyicha tadqiqot ishlari olib borilgan. Biroq, uning shakllanish, tadrijiy rivojlanish yoʻllari, janr xususiyatlari masalasi, gʻoyaviy – estetik prinsiplari, poetikasi bilan bogʻliq masalalari kompleks tarzda (toʻliq) oʻrganilmagan. Shu jihatdan, oʻrta asr yapon gunki janrining shakllanishi va taraqqiyot bosqichlarini oʻrganish, uning oʻrta asrlar yapon umumiy adabiy jarayonlaridagi oʻrni va rolini aniqlash kabi masalalar mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

TADQIQOTNING USULLARI

Yapon oʻrta asrlar, XII –XIV asrlarni oʻz ichiga oluvchi Kamakura davri adabiyoti, “Bushido” harbiy kodeksini tadqiq qilish, hamda bu davrdagi Hogen monogatari eposini oʻrganish orqali ularning oʻziga xos jihatlarini ochib berishdan iborat.

Usullar: qiyosiy tarixiy, qiyosiy tipologik tahlil metodlaridan foydalanildi.

NATIJALAR

Saroy adabiyoti gullab yashnagan va epik janr –monogatari janri rivoj topgan bu -Heyan davri(平安時代, heyan-jidai) da oʻziga xos shakli va mazmun jihatidan ajralib turuvchi janrlar: “Yaponiyaning eski va yangi sheʼrlari toʻplami” (古今和歌集, “Kokinvakasyu”) antologiyasidagi (905y) oʻziga xos tanka 1poetikasi yaratilgan; “Ise haqidagi hikoya”(伊勢物語, “Ise monogatari”) (931y) da oʻz aksini topgan Heyan romanining maxsus shakli shakllangan;

1 Tanka (短歌)“qisqacha qoʻshiq”–5-7-5-7-7 shakldagi 31 boʻgʻindan iborat beshlik boʻlib, yapon milliy sheʼriyatining asosiy shakli.

“Tosadan shaharga sayohat kundaligi” (土佐日記, “Tosa nikki”)(935y) dagi nikki2 janri va “Bosh tomondagi qaydlar” (枕草子, “Makura-no sosi”)(996y) asaridagi dzuyxisu3 janrlari paydo bo‘ladi.

Heyan davri o‘tib ketdi. Bu Yaponiya tarixida qorong‘u davr boshlanganidan darak edi. Fuqarolar urushlari, o‘zaro ichki nizolar, cheksiz to‘qnashuvlar bo‘roni va o‘z maqsadi sari intiluvchi feodalizm dunyoga keldi va mustahkamlandi. Mamlakatda harbiy boshqaruvi tizimi o‘rnatildi, imperator Kiotodagi saroyning bekiga aylandi, uning oliy hokimiyati faqat qo‘g‘irchoq hokimiyatga aylandi. Uning o‘rnini syogun, davlatning harbiy hukmdori, feodallar boshlig‘i, barcha viloyatlarning qudratli hukmdori egallab, o‘z hududlarini o‘z vassallari o‘rtasida taqsimlab berdi. Imperator muqaddas shaxs, xudolarning bevosita avlodi, u xalq va ular o‘rtasida vositachi, muqaddas hokimiyatning barcha imtiyozlariga, har qanday hurmat va ehtiromiga ega bo‘ldi. XIX asrning ikkinchi yarmigacha davom etgan harbiy rejim mamlakatning butun hayotida ajralmas tarzda hukmronlik qildi, uning tarixini, madaniyatini belgilab berdi va yapon jamiyati, hayoti, madaniyati va dunyoqarashi uchun eng xos bo‘lgan elementlarni yaratdi.

Shunday qilib, ko‘p asrlar davomida hokimiyat tepasida bo‘lgan eski qabila aristokratiyasi o‘rnini syogunning shaxsiy xizmatkorlari va kichik xizmat zodagonlaridan tashkil topgan harbiy-mahalliy zodagonlar - bushi (yoki samuraylar) egalladi. O‘shandan beri Yaponiyada davlatning harbiy boshqaruv tizimi - syogunat ko‘p asrlar davomida hukmronlik qildi. XII asr oxiriga kelib mamlakatda klassik feodal iyerarxiyasi shakllandi, uning iqtisodiy asosini feodal munosabatlar tashkil etdi. Yirik yer egalaridan yer uchastkalarini olgan dehqonlar va mayda feodallar ularning vassaliga aylandi va harbiy xizmatni o‘tashga majbur bo‘ldi. Bu munosabatlarning yangi axloqiy asoslari ham shakllandi. Ularning ifodasi feodal sharaf va axloq kodeksi bushido (jangchining yo‘li) edi. O‘rta asrlar yapon madaniyatining butun ruhiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatgan ushbu kodeks samuray uchun qarashlar va xatti-harakatlar normalarining butun tizimi edi. U vassalni nafaqat xo‘jayinining hayoti, mulki va mulkini himoya qilishga majbur qildi, balki unda mardlik, o‘z xo‘jayiniga fidoyilik va o‘limni mensimaslik ruhini tarbiyalashga chaqirildi.

ししょう まえ た とき ふし ふ かえ
「師匠の前に立つ時は、父子を振り返るな」

"Xo‘jayinning oldida turganingizda, ota yoki o‘g‘ilga orqaga qaramang".

武士道 Bushidoni insonning o‘zini o‘zi boshqarishga imkon beruvchi prinsiplar to‘plami sifatida ko‘rish mumkin. Ya‘ni halol va sodiq, muloyim va kamtar bo‘lish, fidoyilikka tayyor va yaxshi obro‘ga ega bo‘lish. Bushidoda biz o‘z-o‘zini nazorat qilish va motivatsiyani saqlash bo‘yicha ko‘rsatmalarni, rivojlanishi kerak bo‘lgan psixologik fazilatlar, doimiy o‘shishning ahamiyati, san‘atning qadri, hayotimizdagi muhim narsalarga sodiqlikni ko‘rishimiz mumkin. Samuraylar sinfi Yaponiyaning 36-imperatori Kotoku (645-650) 645-yilda himoya qilinishi kerak bo‘lgan hokimiyat uchun kurashdagi g‘alaba natijasida taxtga o‘tirganidan keyin paydo bo‘lgan. Qadimgi tilning yapon lug‘atida "samuray" so‘zi quyidagicha tarjima qilingan: "buyuk odamga xizmat qilish", "xo‘jayinni himoya qilish". Sam-uraylar jangchilar sinfi – "bushi" bo‘lib, ularning yagona maqsadi xo‘jayinga - "daimyo"ga xizmat qilish va boshqa feodallar bilan urushlarda qatnashish edi. Samuray kodeksi yoki Budoshoshinshu XVII asrda Konfutsiy rohibi Taira Shigesuke tomonidan yozilgan. U 5 asr davomida yapon jangchisi uchun xatti-harakatlar

2 Goreglyad V.N. Ki-no Surayuki. M., 1983

3 SeySyonagon, Zapiski u izgolovya. / Per. So staroyap. V. Markovoy. M., 1975. S. 15-16

standartlarini ishlab chiqqan samuraylar uchun ta'limotlarni matnda shakllantirgan harbiy tarixchi edi.

Agar 武士道 "Bushido" so'zini bo'g'inlarga ajratsak, biz semantik tuzilishni ko'ramiz: "bu" - "jangchi", "nayzani to'xtatish" ma'nosida. "Nayza bilan urish" emas, aynan "to'xtash". Gap shundaki, inson har qanday quoldan kuchliroq bo'lish qobiliyatiga ega, chunki u ularni nazorat qiladi. Keng ma'noda, bu bizni o'rab turgan illatlar va vasvasalarga chidamli bo'lishni anglatishi mumkin. 士 "shi" - mahorat, ijtimoiy rol ma'nosida. Buni biz "professionallik" deb atashimiz mumkin. Bu "barglar ostida yashiringan" degan ma'noni anglatuvchi Bushido, Xagakure kitobida quyidagicha yozilgan:

「毎日まいにちが前ぜん日じつより良よくなり、翌よく日は今きょう日よより良よくなる。日ひ々びスキルを向こう上じょう

させることは生しょう涯がいにわたるプロセスです。向こう上じょうに終おわりはありませぬ。」4

"Har kuni oldingi kundan ko'ra mahoratliroq bo'ling, ertasi kuni esa bugungidan ko'ra mahoratliroq bo'ling. o'z mahoratini kundan-kunga sayqallash- butun umr - bu yo'ldir. Yaxshilanishning oxiri yo'q."

道 "oldin" - yo'l, usul. Rivojlanish, o'sish, o'z-o'zini takomillashtirish istiqbollari ma'nosida ishlatilishi ham mumkin. Dunyo harakatlanmoqda, unda turg'un hech narsa yo'q. Samuray hayotni o'ziga xos ma'naviy yo'l deb biladi va uni amalga oshirish uchun hayotning har bir daqiqasini munosib o'tkazish kerak, chunki hech kim uni qaysi daqiqada qurbon qilish kerakligini bilishga imkon bermaydi.

Asrlar davomida samuraylar bir necha turdagi kodekslarga amal qilishgan, ularning talqini samuray urug'iga va harbiy zodagon a'zosiga qarab o'zgarib turardi. Bu odob-axloq, ularning jamiyatdagi o'rni, qanday qilib izzat va ezgulik bilan yashash tarzlarini qamrab oldi. Samuraylar ba'zi bir umumiy qadriyatlarga ega edi, ammo ularda barcha samuraylar amal qilishi kerak bo'lgan yagona ta'rif yoki yo'l yo'q edi. Albatta samuraylar boshqa jangchilar singari jang maydonida amaliy ahamiyatga ega bo'lgan.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqqan holda shunday xulosa chiqarishimiz mumkinki, samuray bu o'z burchiga sodiq, o'limning yuziga tik boqa oladigan oliyjanob shaxsdir. Biz mazkur fikrlarimizga misol tariqasida asardan quyidagi parchani keltirib o'tamiz:

吉よし友ともは敬けい意いを 表あらわして 言いった。

これかを家か族ぞくに渡わたします。戦せん場じょうに出でた時とき、生しょうのこことを考かんえがずしに死じを自じ分ぶんで受う

け入いれるべきです。ししかし、先せん代だい天てん皇のうの遺い志しと命い令れいの意い味みは、命いのちを救すく

うこことではななかかった。私わたしは今いま、戦せん場じょうで私わたしの骨ほねを白しろくする準じゅん備びができています。

かかつて生いきたああなたは、必かならずこの世せ界かいにもどっふたたえいこうもとどどりよくく

すてんでしいょう。天いの意い志し以が外いなにおお起じんこらない人く生せいが来くるでしながねんの

ゆめ かな 夢が叶い、しばしほっとします。ゆめ かな 夢も叶わずにたった一度の人生を 諦めるのは
いちど じんせい あきら
もうそうてき かわいそう
妄想的で可哀想。

Yoshitomo hurmat bilan dedi:

Men buni oilamga yetkazaman. Jang maydoniga kirganingizda, o'zingiz uchun o'limni qabul qilishingiz va hayot haqida o'ylamasligingiz kerak. Biroq, marhum sobiq imperatorning irodasi va amrining ma'nosi hayotni ayamaslikda. Men endi jang maydonida suyaklarim oqarib ketishiga tayyorman. Bir marta yashab, yana albatta bu dunyoga qaytasiz, keyin yana shon-shuhratga intilasiz. Osmon irodasidan boshqa hech narsa sodir bo'lmaydigan hayot keladi. Shunda mening ko'p yillik orzuim amalga oshadi va biroz bo'lsa-da ko'nglim taskin topadi. O'z orzusini ro'yobga chiqarmay, o'zining yagona jonini berish-aldanish va ayanchlidir.

Bundan ko'rinib turibdiki, Yoshitomo ham samuray axloq qoidalariga rioya qiladi va o'z farzandlarini ham mana shunday g'oya ostida tarbiyalashga, dunyoni shunday holatda qabul qilishiga harakat qiladi. Bu o'sha davr uchun hayot haqiqati sifatida tan olinadi va barcha harbiy odamlar bu narsaga sodiq qolishadi. Bunga yana bir misolni ketirib o'tamiz:

これに対し、彼は次のように答えた。
し おんがく かしん けいとう げいじゆつ いのち かれ あた
詩と音楽は、家臣が傾倒すべき芸術です。命は彼らだけに与
せられるべきです。せんし みち い さくせん ねが つた
えられるべきです。戦士の道は言うまでもありません。作戦は、あなたの願いを伝
えるように命じられます。古い書物にあるように、まず人を従わせる時があり、次
に人に服従する時が来る。主なことは、敵の利点を奪うことです。すぐに彼に
ちよくめん 直面する ! あなたが勝ったとき、あなたの戦士を愛してください。司令官は
こつかげんしゆ たよ ひと せんし しれいかん たよ ひと しんたい ひじ みちび ひじ
国家元首が頼る人であり、戦士は司令官に頼る人です。身体が肘を導くなら、肘
ゆび みちび けつ わす
は指を導く。決してそれを忘れないで。5

U bunga javoban shunday dedi:

She'riyat va musiqa bu vassal moyil bo'lishi kerak bo'lgan san'atdir. Faqat ulargagina hayotni baxshida etish kerak. Jangchining yo'li haqida esa gapirmasa ham bo'ladi. Jang rejasiga kelsak senga o'z xohish- istaklaringni yetkazish buyurildi. Qadimgi kitoblarda shunday deyiladi: avvaliga odamlarni bo'ysundiradigan vaqt bo'ladi, keyin esa sen odamlarga bo'ysunadigan vaqt bo'ladi. Asosiysi dushmanni ustunlikdan mahrum etish. Tezlik bilan unga yuzma-yuz chiq ! G'alaba qozonganingda o'z jangchilaringga muhabbat qo'y. Qo'mondan bu – davlat boshlig'i tayanadigan kishi, jangchi bu – qo'mondan tayanadigan kishidir. Agar tana tirsaklarni boshqarsa, tirsak barmoqlarni boshqaradi. Buni hech qachon esingdan chiqarma.

Yuqoridagilar bilan bir qatorda kamakura harbiylari orasida shunday urf-odatlar bor bo'lganki, bular qaysidir ma'noda bo'lajak urushga ozgina bo'lsa-da ta'sirini o'tkazgan, desak mubolag'a bo'lmaydi. Xususan, jang boshlanishi oldidan harbiy qo'mondan yoki jangchi o'z avlodini ya'ni qaysi xonadon urug'idan chiqqanligi, qanday qahramonliklari bilan mashhur

5 Seyichi Kishitani, Akio Yamaguchi "Hogen monogatari" Ivanami Shoten. Tokio 2012.14-bet.

ekanligini ta'kidlab o'tishi lozim bo'lgan. Biz asardan aynan o'zini tanishtirish odati tasvirlangan parchani keltirib o'tamiz.

なまえ おおごえ な ひび
名前は大声で鳴り響きました:

わたし かんむてんのう だいま しそん たいらのさだもりしょうぐん まつえい まご せいとう
私は桓武天皇の12代目の子孫、平貞盛將軍の末裔、忠盛の孫の正統な
ちやくなん あきこく しはいしゃ きょうもり しげもり ほさ せんとう さんか
嫡男、安芸国の支配者、京盛、重盛の補佐です。私は19歳です。戦闘に参加

するのはこれが初めてです。天西島の八郎、こっちに来て姿を見せてくれ。これを
き もの きょうふ おそ
聞いた者は恐怖に襲われた。

Ismlar baland ovozda yangradi:

Men imperator Kammuning 12-avlodiman, general Taira no Sadamorining so'nggi avlodi, Tadamorining nabirasi Aki viloyatining hukmdori Kyomorining qonuniy merosxo'ri, Shigemorning yordamchisiman. Yoshim 19 da. Hozir jangda birinchi marta qatnashyapman. Tinzey orolidan bo'lgan Hachiro chiq bu yoqqa, menga o'zingni ko'rsat. Buni eshitib qolganlar qo'rquv iskanjasida qoldi.

Yuqoridagi parchani tahlil qililar ekanmiz, samurayning kelib chiqishi ham uni odamlar orasidagi obro'siga qaysidir ma'noda o'z ta'sirini o'tkazgan. Shu sababli ham ular o'z nomlarini tarix zarvaraqlarida dovyurak, oliyjanob sifatida saqlanib qolishi uchun ham bushido kodekslariga sodiq qolishgan. Shu bilan birgalikda samuraylar rituallarga ham qattiq amal qilishgan va uni avloddan-avlodga o'tishini ta'minlaganlar. Mana shu fikrimizga dalil sifatida asardan quyidagi parchani keltirib o'tamiz:

とうほうしゃ おそ しらかわ のこ ぶし
王都で逃亡者とみなされることを恐れ、白河に残しておきたかったが、武士の
かつちゆう かぶと しつと とうぞく ころ おそ あに かつちゆう
甲冑や兜に嫉妬した盗賊に殺されるのではないかと恐れた。しかし兄の甲冑
は代々受け継がれ、彼が着ていた甲冑は先祖のものだった。はい、生
きているうちに外すのはもったいないです。そのため、兄弟たちは鎧を脱
たび つづ
ぐことなく旅を続けました。6

Poytaxtda esa uni qochqin deb hisoblashlari mumkinligidan qo'rqib, uni Shirakavada qoldirmoqchi bo'lishdi, lekin jangchining zirhi va dubulg'asiga havas qiladigan o'g'rilar uni o'ldirib qo'yishidan qo'rqishdi. Ammo akaning qurol-yarog'i avloddan-avlodga o'tib kelgan, u kiygan qurol-aslahaham ota-bobolaridan qolgan. Ha uni ular hayotligida yechish uyatdir. Shu sababli ham aka-ukalar qurol-aslahasini yechmagan holda yo'lda to'xtamasdan davom etishdi.

Bundan ko'rinib turibdiki, aka-ukalar ham o'z qadriyatlariga sodiq qolishgan. Hatto o'lim ularning hayotiga xavf solayotgan bo'lsa ham ular o'z ota-bobolaridan qolgan aslahalarni tashlab qochgani yo'q. Aslida, oddiy inson o'z hayotini saqlab qolish uchun har narsaga tayyor bo'ladi. Oddiy odam uchun qurol-aslahaning qadri qaysidir ma'noda yo'q bo'ladi. Chunki u bu narsalarga oddiygina ko'z bilan qaraydi xolos. Samuray esa bunday qila olmaydi. Chunki samuray uchun uyat bu o'limdan qattiqdir.

Shu bilan bir qatorda samuraylar o'rtasida shunday qadriyat ham borki, uni oddiy insonlar qabul qilishi juda qiyin, desak mubolag'a bo'lmaydi. Bu qadriyat mag'lub bo'lgan raqibining boshini qilich bilan chopib olishdir. Albatta biz buni tahlil qilar ekanmiz, bu amal qandaydir insoniylikdan yiroq tuyuladi. Ammo bunga samuray ko'zi bilan qaraydigan bo'lsak, vaziyat boshqacha ma'no kasb etadi. Ya'ni agar g'alaba tomon ko'zi bilan qaraydigan bo'lsak, bundan keyin raqiblar jang qilishdan oldin ancha teran o'ylab ko'rishga majbur bo'lishadi va bu g'olibning kelajakdagi urushlariga o'z ta'sirini o'tkazadi. Mag'lub tomonidan qaraydigan bo'lsak jangda sharaflil o'lim topish zindonband qilingandan yaxshiroqligini ko'rishimiz mumkin. Dushmanning boshini kesish va yig'ish amaliyoti samuray madaniyatida sharafl namunasidir. Kesilgan boshlar generalga ular qidirilayotgan dushmanlarni o'ldirganliklari va mukofotlar olish uchun dalil sifatida ham ko'rsatilgan. Ko'p raqiblar boshi yuqori obro', sharafl va mukofotlarni anglatardi. Shuningdek, samuraylar orasida obro'li boshlar stol ustiga qo'yilib, jangchilar oldiga taqdim etilardi va bu kelajakdagi xatolarning oldini olish uchun yordam beradi deb ishonilgan.

Shu bilan birgalikda mag'lub bo'lgan samuraylarning sochi 髻 motodorini 7kesib tashlash jazosi ham bo'lgan. Bu tarzda jazolangan samuray o'z joniga qasd qilishga haqqi bo'lmagan va u bir umr odamlar orasida sharmanda bo'lib yurishga majbur bo'lgan. Yoki rohiblikni qabul qilib, bu dunyo ishlaridan voz kechib tarki dunyo qilgan. Quyida fikrimizga asardan parcha orqali misol keltirib o'tamiz.

たたか 戦いの後、先あの皇帝は少さしのご飯こうていを食べ、密すこかに僧侶はんの一人たを呼び、僧侶ひそになることを決心そうりょしました。8

Sobiq imperator jangdan so'ng guruchdan ozgina yeb bo'lib, oldiga rohiblardan birini yashirincha chaqirtirdi va motodorisini kestirib rohib bo'lishga qaror qildi.

Yuqoridagi misollarda asosan samuraylarning qahramonliklari, dovyurak ekanligini madh etuvchi matnlarga to'xtalib o'tdik. Ammo shuni aytishimiz kerakki, tangananing ham ikki tomoni bo'lganidek samuraylarning ham boshqa qiyofasi borki, biz u tomon haqida ham so'z yuritishga qaror qildik.

Samuraylarning vahshiy odatlari bor edi, ulardan eng diqqatga sazovorlaridan biri bu 切捨御免 (kiri-sute gomen) 9- samuraylarni jamiyatning quyi qatlamidan bo'lgan odamlar haqorat qilganida ularga qilichida zarba berish huquqi edi. Bu qoida tufayli qanchadan- qancha begunoh odamlar o'lim topgan, yoki bir umrga majruh bo'lib qolgan.

Qurol yoki ko'nikmalarni sinab ko'rish maqsadida inson raqibiga hujum qilish 辻斬 (Tsujigiri) (chorrahada o'ldirish) Edo davrining boshida taqiq chiqarilgunga qadar keng tarqalgan odatlardan biri edi. O'rta asrlarda bu atama samuraylar o'rtasidagi an'anaviy duellarni nazarda tutgan, ammo Sengoku davrida keng tarqalgan qonunsizlik va samuraylarning nazoratsizligi tufayli ko'p begunoh odamlarning o'ldirilishiga olib kelgan.

Samuraylar munosib raqiblarning kesilgan boshlarini bezash va ularni namoyish qilish uchun marosimlar uyushtirib, mag'lub bo'lganlar boshlarni yig'ishardi. Samuraylar jinoyatchilarga nisbatan turli shafqatsiz jazolarni qo'llaganlar. Meyji inqilobiga qadar eng ko'p

7 794-1185-yillar oralig'ida zodagon oila vakillarigina qilishi mumkin bo'lgan soch turmagi.

8 O'sha kitob, 35-bet.

9 Kiri-sute gomen so'zma-so'z tarjimada "kesish va ketish uchun ruxsat" deb tarjima qilinadi.

uchraydigan o'lim jazolari boshni kesish, o'limdan keyin boshini sharmanda qilib shilish, xochga mixlash va o't qo'yish orqali o'ldirish edi.

Albatta yuqorida ta'kidlab o'tganimiz kabi xususiyatlar ko'p tilga olinmasa-da bu haqiqat va undan yuz o'girishning hech iloji yo'q. Agar masalaga boshqa tomondan qaraydigan bo'lsak, yuqoridagi kabi xususiyatlar samuraylarga jang maydonida juda qo'l kelgan. Ular jangda shavqatsizlik bilan juda tez harakat qila olgan va tezroq qaror qabul qilishgan. Bu narsa urush nihoyasiga juda katta ta'sir o'tkazgan. Shu sababdan ham biz yuqoridagi xislatlarni qoralay ham, yaxshilay ham olmaymiz va o'rtada masofa saqlagan holda tahlil qilamiz xolos.